

РЕЦЕНЗІЯ

д.е.н., професора, завідувача кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Дубини Максима Вікторовича
на дисертаційну роботу
Зуб Інни Миколаївни на тему:
**«Організаційно-економічний механізм розвитку
сфери охорони здоров'я в Україні»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Сфера охорони здоров'я є однією з ключових сфер розвитку соціальної системи будь-якої країни і невід'ємною складовою функціонування суспільства. Ця сфера відіграє важливу роль у забезпеченні якості життя громадян та підтримки їхнього здоров'я. Саме об'єктивність необхідності розвитку цієї сфери для підвищення стандартів життя вимагає пошуку нових методів та інструментів для удосконалення її функціонування.

В Україні сфера охорони здоров'я у сучасних умовах розвивається у надскладних умовах. Традиційний дефіцит фінансових ресурсів, застаріла матеріальна база не дозволяють забезпечити зростання якості медичних послуг, їх доступність для всіх громадян, незалежно від території проживання, рівня доходів. Відсутність страхової медицини зумовлює те, що всі витрати, окрім мінімального набору медичних послуг, який гарантуються сьогодні державою, здійснюються громадянами за власний рахунок. При цьому лікування може бути досить дорогим.

Розпочата реформа сфери охорони здоров'я, яка не була завершена, дозволила забезпечити перехід такої сфери на новий рівень власного розвитку і позитивно вплинула на її функціонування. Проте не завершення такої реформи не дозволило побудувати цілісну, реформовану та якісну сферу охорони здоров'я в країні. Перешкоди та нові виклики, які сьогодні виникли перед медичною галуззю в наслідок війни об'єктивно вимагають нових підходів до реформування сфери

охорони здоров'я, її трансформації у відповідності до нових актуальних та сучасних умов розвитку українського суспільства. Таким чином є потреба у підвищенні ефективності функціонування окремих компонентів організаційно-економічного механізму зазначеної сфери, його модернізації у відповідності до нових стратегічних орієнтирів її поступового реформування. Це актуалізує питання поглиблення теоретичних і прикладних положень функціонування зазначеного механізму, пізнання його сутності та опису особливостей розвитку. Таким чином тематика дисертаційної роботи Зуб І.М. є актуальною та важливою в умовах сьогодення.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема науково-дослідних тем кафедри фінансів, банківської справи та страхування («Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0121U113249)) та кафедри економіки, обліку і оподаткування («Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам сталого розвитку в умовах війни» (державний реєстраційний номер 0122U201268)), під час виконання яких автором обґрунтовано необхідність подальшої трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, які описані у дисертації Зуб І.М. мають належний ступінь обґрунтованості, об'єктивності та достовірності. Як результат дисертаційної роботи досягнуто основну мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я.

Методологічні положення дослідження ґрунтуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів. Для уточнення та розробки понятійно-категоріального апарату застосовувались методи аналізу, синтезу, наукового абстрагування, узагальнення та типології.

Розв'язання поставлених у роботі завдань проводилося з використанням системного та синергетичного підходів до поглиблення методичних засад функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я, зокрема, застосовуючи метод и групування, обробки статистичних матеріалів, підготовки висновків. Також застосовано такі методи: історичний, індукції, дедукції, компаративного аналізу, статистичні методи, економіко-математичне моделювання.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків.

У першому розділі дисертаційної роботи обґрунтовано теоретичні положення забезпечення функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я. Зокрема, в рамках цього розділу було з'ясовано та описано роль зазначеної сфери у розвитку національної економіки, деталізовано сутність окресленого механізму, визначено особливості його функціонування в стохастичному економічному середовищі. Також вагома увага приділена поглибленню методичних положень аналізу сучасних тенденцій функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я.

Другий розділ присвячений вивченню сучасних тенденцій функціонування сфери охорони здоров'я в Україні, а саме: дослідженню поточної економічної ситуації у даній сфері, конкретизації актуальних тенденцій її державного

регулювання та виокремленню і опису базових перешкод, які стримують поступовий розвиток окресленої сфери.

У межах третього розділу основна увага здобувачки була сфокусована на поглибленні науково-концептуальних положень розвитку сфери охорони здоров'я на основі удосконалення функціонування її організаційно-економічного механізму. В цьому розділі було обґрунтовано основні наукові засади трансформації такого механізму, визначено перспективні напрямки його модернізації в сучасних реаліях функціонування українського суспільства. Також проведено економіко-математичне моделювання подальшого розвитку сфери охорони здоров'я з урахуванням процесів післявоєнної відбудови національної економіки.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана автором самостійно. Наукове дослідження оформлене відповідно до встановлених вимог та містить усі необхідні структурні компоненти.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед наукових здобутків Зуб І.М. на особливу увагу заслуговують такі:

– теоретико-методологічні положення функціонування та розвитку сфери охорони здоров'я, зокрема обґрунтування системи інструментів та заходів, які у сукупності дозволяють трансформувати організаційно-економічний механізм розвитку такої сфери і сприяють формуванню економічного простору для адаптивної та ефективної в сучасних реаліях роботи медичних закладів з метою збереження та відновлення здоров'я громадян, виконання превентивної функції шляхом надання своєчасних та якісних медичних послуг, спрямованих на забезпечення розвитку національної економіки;

– виокремлення основних періодів у розвитку та трансформації організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я в Україні, в результаті чого було визначено шість основних етапів її становлення: створення вітчизняної моделі організаційно-економічного механізму функціонування сфери охорони здоров'я;

формування пріоритетних напрямів його трансформації з урахуванням світового досвіду; практичне впровадження пілотних проєктів у сфері охорони здоров'я, спрямованих на підвищення функціонування зазначеного механізму; удосконалення фінансового інструментарію організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я в частині посилення цільового використання наявних фінансових ресурсів; удосконалення інституційного забезпечення розвитку організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я шляхом заснування Національної служби охорони здоров'я України, обґрунтування її ролі та особливостей функціонування; наукове обґрунтування доцільності подальшої трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я у відповідності до сформованих викликів та загроз зовнішнього і внутрішнього середовища.

– науково-концептуальні положення функціонування адаптаційного механізму розвитку сфери охорони здоров'я з визначенням змісту такого механізму, його мети, методів, функцій та принципів, що дало можливість авторці обґрунтувати сучасні напрямки подальшого розвитку зазначеної сфери з урахуванням об'єктивних причин необхідності здійснення її ендогенної та екзогенної адаптації до сучасних реалій функціонування національної економіки;

– науково-прикладні положення трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в частині обґрунтування його мети, функцій, принципів, методів та відповідного інструментарію, що дозволяє обґрунтувати доцільність впровадження визначених напрямків розвитку такої сфери та забезпечити досягнення головної мети її функціонування – надання доступних медичних послуг високої якості незалежно від фінансових можливостей споживачів медичних послуг та соціально-економічного становища держави;

– понятійно-категоріальний апарат у частині уточнення змісту наступних понять: «сфера охорони здоров'я», «організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я», «державне регулювання сфери охорони здоров'я», що дозволило поглибити рівень наукової обґрунтованості впровадження сучасних заходів реформування сфери охорони здоров'я на основі удосконалення

функціонування її організаційно-економічного механізму, включаючи сформовану систему державного регулювання діяльності медичних закладів;

– конкретизація системних проблем у функціонуванні організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я, що реалізовано на основі проведення SWOT-аналізу її розвитку, що дозволило визначити потенційні наявні можливості розбудови зазначеної сфери та сформулювати прикладні положення забезпечення їх використання;

– обґрунтування стратегічних детермінант розбудови сфери охорони здоров'я в Україні, які були виокремлені на основі результатів економіко-математичного моделювання впливу макроекономічних та сегментних факторів на функціонування медичних установ і розподілені у дві групи: економічні детермінанти розбудови зазначеної сфери та організаційні заходи забезпечення ефективності її функціонування в стохастичному екзогенному просторі функціонування національної економіки.

Практичне значення результатів дослідження

Рекомендації автора використані у практичній діяльності Департаменту медичних послуг Міністерства охорони здоров'я України під час здійснення стратегічного програмування соціально-економічного розвитку в рамках забезпечення надання медичних послуг (довідка № 25-04/1516-23 від 15.09.2023 р.); КНП «Черкаський обласний лікувально-діагностичний гематологічний центр» при розробці комплексу заходів спрямованих на використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі модернізації сфери охорони здоров'я, підвищення якості надання медичних послуг (довідка № 135/01-23 від 04.09.2023 р.); КНП «Пологовий будинок» Чернігівської міської ради під час визначення можливих шляхів підвищення ефективності функціонування закладів охорони здоров'я державної та комунальної власності (довідка № 01-06/780 від 25.09.2023 р.);

Також окремі теоретичні та практичні результати, що отримані здобувачкою, використовуються в навчальному процесі Національного університету «Чернігівська

політехніка» під час викладання таких навчальних дисциплін: «Макроекономіка», «Глобальна економіка» (довідка №1000/07-1768/ВС від 21.09.2023 р.).

***Повнота викладення наукових результатів дисертації
в опублікованих працях***

За результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць, з них: одна стаття, що індексується у наукометричній базі Scopus, 4 статті у наукових фахових виданнях України, сім публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 3,3 д.а., з яких автору належить – 2,0 д.а.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертантка дотримувалася норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

***Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження
на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії
під час захисту дисертації***

1. У дисертаційній роботі, особливо у розділі 1, дисертантка часто використовує категорію «ринок медичних послуг». Проте, доцільно було б конкретизувати

теоретичну сутність такого ринку, особливості його функціонування та роль у розвитку всієї сфери охорони здоров'я.

2. На с. 61, авторка описує модель конвенціонального підходу до побудови організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я і в межах такої моделі виокремлює як складову інституційне забезпечення. У дисертації варто було б розкрити особливості формування такого забезпечення, проаналізувати інституціональний простір функціонування зазначеної сфери та виокремити напрямки його трансформації з урахуванням сучасних викликів, які стоять перед Україною.

3. У розділі 2 дисертації варто було б більше уваги приділити аналізу сучасного закордонного досвіду розвитку сфери охорони здоров'я, визначити, які елементи такого досвіду варто запозичити Україні для підвищення рівня конкурентоспроможності зазначеної сфери, оскільки сьогодні вже цілком зрозумілі основні недоліки функціонування європейських моделей надання медичних послуг.

4. Доцільно більшу увагу приділити питанням впровадження системи медичного страхування, про яку авторка постійно згадує, обґрунтувати механізм її функціонування та місце в загальній моделі організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я. 5. У підрозділі 3.2 розглядаються прикладні положення впливу сфери охорони здоров'я на рівень соціальної безпеки в країні, що здійснюється через визначення місця цього виду безпеки в системі економічної безпеки країни (рис. 3.7, с. 195). Проте, враховуючи реальну соціально-економічну ситуацію в Україні варто було б більшу увагу також сфокусувати на ролі цієї сфери загалом у забезпеченні національної безпеки країни, не лише в межах її окремої складової, оскільки сьогодні цілком зрозуміло, що окреслена сфера це вже не лише основа для забезпечення виключно економічної безпеки держави.

6. В роботі є певні орфографічні та лексичні помилки.

Вказані вище зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Зуб І.М.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення, відповідає спеціальності 051 «Економіка».

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 рр. № 44.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Зуб Інна Миколаївна, авторка дисертаційної роботи на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
МОН України

Максим ДУБИНА

Підпис Дубини М.В. підтверджую,
доктор технічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Володимир КАЛЬЧЕНКО